

AMALIE SKRAM (1846-1905)

Ved siden av Camilla Collett står Amalie Skram som det 19. århundres store kvinnelige forfatter i Norge. Romanen var den viktigste uttrykksformen hennes, men hun har også skrevet utmerkede noveller.

Amalie Alvers egen skjebne, den unge piken som blir kastet ut i et skremmende, kjærlighetsløst og ulykkelig ekteskap, danner bakgrunnen for de fleste av hennes romaner. Sammen med inntrykkene fra oppvekstårene i Bergen, der den sosiale nøden, den kvalmende dobbeltmoralen og den urettferdige fordelingen av goder var skrikende, skapte dette de kanskje sterkeste samfunnsskildringene vi har i norsk, naturalistisk litteratur: slektskrøniken om Hellemyrsfolket. Disse bøkene – fylt av en dommedagstone og håpløs grunnstemning, med slekt som følger slekt under Guds vrede og forbannelse, og der bare brennevinet kan gi en liten trøst i øyeblikket – ble ikke godt mottatt i Norge. Amalie Skrams forhold til hjemlandet ble, særlig etter skilsmissen fra kaptein Müller og inngåelsen av ekteskapet med den danske forfatteren Erik Skram, stadig dårligere. Hun bodde i Danmark, fikk de fleste bøkene sine utgitt i Danmark og hadde en helt annen kontakt med det litterære miljøet der enn i Norge. Bøkene hennes hadde også et større nedslagsfelt der enn i et meget skeptisk hjemland. Hun ga Danmark all ære for at hun i det hele tatt ble forfatter, men forsikret også at "Norsk er jeg og blir jeg til min dødsdag. Men norsk *forfatter* er jeg ikke". På sin gravsten fikk hun satt de kjente ordene: "Dansk Borger, dansk Undersaat og dansk Forfatter". Det er vel likevel ingen – hverken i Danmark eller Norge – som regner henne som *dansk*, til det er bøkene hennes altfor norske i tone og innhold.

De fleste av Amalie Skrams bøker forekommer oftest i privatbind og kan ikke sies å være direkte sjeldne. Heftet i originale omslag er de derimot sjelden å se, og pene originalbind er det svært vanskelig å komme over nå. Selv Skougaard hadde ikke alle originalbindene i sin samling. **Pene og sjeldne Amalie Skram-bøker har gått meget høyt på auksjoner. Det siste eksemplet er "Om Albertine" fra 1887 som ble betalt med kr 16.000 + salær ved Cappelens auksjon i 2012.**

AMALIE SKRAMS FØRSTEUTGAVER:

- 1885: Constance Ring. Roman. (I kommisjon hos) Huseby & Co. limit.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingøringsbind.
I Halvorsen IV, side 321 er det opplyst at Constance Ring opprinnelig var ment å utkomme på Gyldendal, men kontrakten med Gyldendal ble hevet, og boken utkom med omtrykt tittelblad i kommisjon hos Huseby. Norsk Bokfortegnelse opplyser på side 290 at boken en tid kom i kommisjon hos Huseby.
- 1887: Hellemyrsfolket. (I). Sjur Gabriel. København. Brødr. Salmonsens. (J. Salmonsens).
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingøringsbind.*
- 1887: Om "Albertine". Med portræt af Christian Krohg. Huseby & Co. limit.
Innbinding: Omslag, typografisk.
Om "Albertine" kom også i et 2. opplag. Hvis man ikke har omslaget, tror vi ikke det er mulig å skille utgavene.
- 1887: Hellemyrsfolket. (II). "To Venner". Fortælling. København. Brødr. Salmonsens. (J. Salmonsens).
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingøringsbind.
- 1888: Lucie. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingøringsbind. *
- 1889: Fjældmennesker. Lystspil i fire Akter af Amalie Skram og Erik Skram. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1890: Hellemyrsfolket. (III). S.G. Myre. Roman. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingøringsbind.
- 1890: Børnefortællinger. Dansk Udgave. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag tegnet av G. Achen. *
Vi har sett kartonasjebind med samme utstyr som omslaget. Disse fremstår imidlertid som lesesirkeleksemplarer – ikke forlagsbind.
- 1890: Samme år kom Børnefortællinger på norsk i samme utstyr. Den norske utgaven er mest sjelden.

- 1891: Kjærlighed i Nord og Syd. Noveller. København. I.H. Schubothes Boghandels Forlag.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. *
- 1892: Forraadt. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. *
- 1893: Agnete. Drama i tre akter. København. I.H. Schubothes Boghandel.
Innbinding: Omslag, typografisk. Det foreligger to utgaver av omslaget:
A. Utgaven fra Schubothes Boghandel.
B. Med et senere omslag fra Gyldendal. Bakomslaget har annonser for alle bøkene til og med Samlede Værker I-IX (1900).
- 1895: Professor Hieronimus. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind. Det er to varianter av papirkvaliteten:
A. Vanlig papir.
B. På tykt papir.
- 1895: På Sct. Jørgen. Fortsættelse af "Professor Hieronimus". København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Helsingjirtingbind.
- 1899: Sommer. Smaa fortællinger. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, tegnet, usignert.
- 1899: Afkom. Roman. Også med tittel: Hellemysrfolket IV. Afkom, Fortsættelse af S.G. Myre. København. Gyldendal.
Det er to varianter av tittelbladet:
A. Det ordinære tittelbladet – uten angivelse av "Hellemysrfolket".
B. Med tittelbladet som angir "Hellemysrfolket IV. Afkom". Dette følger etter smusstittelblad, ordinært tittelblad og et ekstra avvikende smusstittelblad.
Innbinding: Omslag, typografisk. Det er antagelig to varianter av forlagsbindet:
A. Helsingjirtingbind. *
B. I tillegg er det sett et skinnryggbind med angivelse av "Gyldendalske Boghandel" nederst på ryggen som må være et forlagsbind.
- 1900: Julehelg. Fortælling. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk. Skinnryggbind (brunt med gulldekor) som er nærmest identisk med det skinnryggbind som er beskrevet under "Afkom".
- 1901: Landsforrædere. København. Gyldendal.
Innbinding: Omslag, typografisk.
- 1902-1905: Mennesker. Ufuldendt Roman. Med en Efterskrift af Poul Levin. København og Kristiania. Gyldendal.
Innbinding: 6 hefter i typografisk omslag. (Av påtenkt ca. 10. Hefte 1-2 ble utgitt i 1902). Etter utgivelse av 6. hefte ble boken utgitt i typografisk omslag og helsingjirtingbind (gulhvitt med dekor i gull og grønt) med tittelbladet datert 1905. Denne utgaven har som frontispiece et portrettfotografi av Amalie Skram, som ikke er med i den heftede utgaven.